

K vybraným problémom používania verb v ústnych prejavoch ukrajinských študentov hovoriacich po slovensky

Stanislava Spáčilová

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove
stanislava.zajacova@gmail.com

Kľúčové slová: slovenčina ako cudzí jazyk, ukrajinskí študenti, ústny prejav, medzijazyk, interferenčná chyba, analýza chýb, verbá

Key words: Slovak as a foreign language, Ukrainian students, spoken language, interlanguage, interference error, error analysis, verbs

1 Úvod

V 70. rokoch 20. storočia bola zásluhou L. Selinkera vypracovaná teória tzv. medzijazyka (resp. prechodného jazyka, interjazyka – z angl. *interlanguage*), ktorý predstavuje jazyk študenta osvojujúceho si cudzí jazyk. Ide o špecifický systém meniaci sa v čase, o akúsi „prechodnú kompetenciu“. Odlišuje sa od materinského jazyka študenta, ako aj od cieľového jazyka, ku ktorému sa postupne približuje. Práve teória medzijazyka predstavovala ústup od priveľmi negatívneho nazerania na jazykovú chybu, ktorá už nie je vnímaná ako nechcený jav, ale ako študentov aktívny pokus v procese osvojovania si cudzieho jazyka. Medzijazyk sa chápe ako svojbytný systém majúci všetky rysy prirodzeného jazyka, nie ako nedokonalá, defektná podoba cieľového jazyka (porov. Kotková, 2017, s. 22; Mošatňová, 2018, s. 347).

O potrebe skúmať jazyk študenta formou analýzy chýb sa zmieňuje S. P. Corder vo svojej práci *Error analysis and Interlanguage* (1986). Analýza jazyka študenta je podľa neho dôležitým prostriedkom poznávania náročného procesu osvojovania si cudzieho jazyka. Na základe nej možno výrazne prispieť k zlepšovaniu metodiky výučby, čo je aj zámerom nášho výskumu zameraného na analýzu ústneho prejavu ukrajinských študentov osvojujúcich si slovenčinu ako cudzí jazyk v slovenskom prostredí.¹

2 Výskumná vzorka, metódy a ciele výskumu

Vychádzame z rovnakého výskumného materiálu ako V. Perovská v štúdií s názvom *Problémy pri osvojovaní si slovenčiny ako cudzieho jazyka u ukrajinských študentov. Vybrané javy na zvukovej rovine* (2019) publikovanej v tomto čísle časopisu *Jazyk a kultúra*. Analyzujeme audionahrávky 26 študentov 1. ročníka študijného programu stredoeurópske štúdiá na Prešovskej univerzite v Prešove. Vek študentov tvoriacich výskumnú vzorku bol 17 – 22 rokov, za svoj materinský jazyk považujú ukrajinčinu a/alebo ruštinu.² Analýze sme podrobili ich ústny prejav v rozsahu takmer 13 hodín (12 hodín 53 minút a 45 sekúnd), ktorý bol súčasťou záverečnej skúšky z predmetu *lektorské cvičenia A/II (slovenský jazyk)* po dvoch

¹ Studia Academica Slovaca Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v spolupráci so Slovenským národným korpusom Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave realizuje od roku 2017 vedeckovýskumný projekt s názvom ERRKORP, ktorého cieľom je: (1) vybudovať korpus písaných textov cudzincov učiacich sa slovenčinu ako cudzí/druhý jazyk, (2) na základe korpusových nástrojov analyzovať chyby v textoch, (3) načrtnúť procesy učenia sa slovenčiny ako cudzieho jazyka na pozadí koncepcie medzijazyka (Mošatňová, 2019, s. 322–323).

² Napr. študenti pochádzajúci z Kyjeva či východnej časti Ukrajiny preferujú v komunikácii ruštinu (niektorí rozprávajú výlučne po rusky).

semestroch štúdia v slovenčine.³ Očakávaná jazyková úroveň študentov (podľa *Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky*) by mala byť A2 (hovorenie) – B1 (porozumenie). Sledovaní študenti s nahrávaním na výskumné účely súhlasili. Ich prejavy, ktoré mali monologický aj dialogický charakter⁴, boli čiastočne vopred pripravené v domácom prostredí (predmetom ústnej skúšky bolo rozprávanie na zadanú tému, presnejšie išlo o 10 rôznych tém, ktorým bola venovaná pozornosť v rámci výučby počas semestra)⁵, čiastočne spontánne (reakcie študentov na doplňujúce otázky a spätnú väzbu zo strany skúšajúcich).⁶

Ciele nášho výskumu sú: (1) vytvoriť korpus chýb na základe analýzy ústnych (v ďalšom kroku aj písomných) prejavov ukrajinských študentov osvojujúcich si slovenčinu ako cudzí jazyk v slovenskom prostredí, (2) vymedziť a analyzovať najfrekventovanejšie typy chýb, (3) využiť výsledky výskumu na skvalitnenie metodiky výučby.

Korpus chýb zostavujeme v programe Excel Microsoft Office, v ktorom jednotlivé typy chýb kódujeme a následne podrobujeme analýze. V štúdiu prezentujeme parciálne výsledky výskumu, ponúkame prehľad najfrekventovanejších chýb v používaní verb, ktoré dokladáme príkladmi zo získaného audiazáznamu. Verbum je, ako tvrdí A. Králik (1997, s. 5), „najkomplikovanejším slovným druhom a ako hlavný organizátor vety je citlivým meradlom jazykovej správnosti“. Vzhľadom na obmedzený rozsah príspevku venujeme detailnejšiu pozornosť štyrom vybraným typom chýb⁷: (1) absencia gramatických morfémy *som, si, sme, ste* v präterite a kondicionáli, (2) absencia prítomných tvarov verba *byť*, (3) redundantné gramatické morfémy *som, si, sme, ste* v prítomku a futúre a (4) nekorektná negácia. Uvádžame pri nich aj počet výskytov. Nezaujíma nás celková frekvencia tej-ktorej chyby v analyzovanom výskumnom materiáli, všímame si iba jej prítomnosť/neprítomnosť v komunikáte každého z 26 sledovaných študentov.

Pri prepise ukážok z audionahrávok nepoužívame dôslednú fonetickú transkripciu, keďže sa v štúdiu nevenujeme výslovnostným chybám. V hranatých zátvorkách zapisujeme len výrazné odchýlky od ortoepickej/ortofonickej normy, napr. *mi[ň]imálna pla[d']ba*, *tyž[d]eň*, *Ukrajinc[o]*, *d[vo]ležite*, *[x]u[d']bu* (hudbu); *chcela b[ə]* (v porovnaní so slovenským predným *[i]* ide o zadnejšiu výslovnosť – pozri Perovská, 2019). Osobitne tiež zaznamenávame príznakovo, preexponované palatalizované *[l']* v slovách domáceho pôvodu, napr. *[l']ist[ə]*, v *ško[l']e*. Zo suprasegmentálnych javov si všímame iba kvantitu, ktorú odhadujeme sluchom, nemeríme ju exaktne. Hranice výpovedí neoddeľujeme osobitnými značkami na zaznamenávanie melódie, ale využívame bežné interpunkčné znamienka.

3 Najfrekventovanejšie chyby v používaní verb

V nasledujúcej časti textu ponúkame prehľad charakteristických chýb v používaní verb u ukrajinských študentov hovoriacich po slovensky. Primárne vymedzujeme tie typy chýb, ktoré sa objavili u viac ako 50 % študentov (kategórie a – g). Pripájame krátku charakteristiku jednotlivých typov chýb (okrem kategórií c, e, g, j, ktorým sa osobitne venujeme v 4. časti štúdie), niekoľko príkladov z analyzovaného materiálu (v rámci jedného príkladu sa neraz

³ Štyria zo sledovaných študentov žijú na Slovensku viac ako dva roky, v minulosti boli študentmi iných odborov.

⁴ Dialóg sa realizoval vždy medzi jedným študentom a dvomi skúšajúcimi (a zároveň vyučujúcimi – Veronika Perovská, Stanislava Spáčilová).

⁵ Súčasťou hodnotenia nebola obsahová náplň jednotlivých ústnych prejavov, ale výslovnosť študentov, bohatosť lexikálnej zásoby viažucej sa k tej-ktorej téme, gramatická správnosť výpovedí, ako aj schopnosť plynule prezentovať vlastný prejav a reagovať na otázky skúšajúcich.

⁶ Viac informácií o výskumnej vzorke, očakávaných znalostiach študentov z oblasti lexiky a gramatiky, o spôsobe realizácie výskumu atď. pozri v štúdiu V. Perovskej (2019).

⁷ Ďalším chybám sa budeme venovať v samostatných štúdiách.

kombinuje viacero chýb súčasne) a v prípade potreby dopĺňame v zátvorke aj správnu podobu používanú v spisovnej slovenčine.

(a) Nekorektné používanie prostriedkov reflexivity v jazyku

Ide o jednu z najfrekvencovanejších chýb, čo potvrdzuje aj skutočnosť, že sme ju zaznamenali v prejavoch všetkých študentov zapojených do výskumu. Objavuje sa najmä vynechávanie zvrtných komponentov *sa/si*, napr.: *Viem, ako to píše.*; *Čo som všimla na Slovensku, že mate takú b[ə]rokra[t']iu s tými všetkými papírkami.*; *Prídu zoznamovať.*; *Všetko zmenilo.*

Vyskytujú sa tiež prípady nahrádzania derivačnej morfémy *sa* v odvodených zvrtných verbách príznakovými dlhými tvarmi *seba/sebe*, ktoré sa v slovenčine považujú za nekorektné: *Aj ja cítim seba príslušníkom generácii Ypsilon.*; *Tá žena nebude cítiť sebe dobre.*

(b) Verbá použité v nevhodnom kontexte

Do tejto kategórie zaraďujeme verbá, ktoré v slovenčine síce existujú, ale v kontexte, v ktorom ich sledovaní ukrajinskí študenti použili, pôsobia z rôznych dôvodov nevhodne. Ide o kolokačné chyby. Patria sem predovšetkým kalky z ukrajinčiny, príp. z ruštiny, ktorých slovenská podoba je štylisticky príznaková. Sú to napr. knižné výrazy typu *sňať topánky* (vyzúť sa/vyzúť si topánky), *odieť sveter* (obliecť si sveter), *pobývať* (pobudnúť/navštíviť): *Žeňa, Snížana a ešte naše kamarátky oňli sňali topánky a po snehu išli do vodopadu.*; *Možem o[d']eť sveter.*; *Chcel b[ə] pob[ə]vať v Prahe aj v Budapešte.* / *Chcel b[ə] pob[ə]vať v Slovenskom raje.*

Ďalšiu subkategóriu verb použitých v nevhodnom kontexte tvoria medzijazykové/interlingválne homonymá (tzv. falošní priatelia, zradné slová, lexikálne pasce či aproximáty), teda lexikálne jednotky s rovnakou alebo podobnou formou, ale s čiastočne či s úplne odlišným významom, ktoré vo vyučovaní cudzích jazykov predstavujú osobitný lingvodidaktický problém (pozri napr. Čižmarová – Jašková, 2013; Pekarovičová, 2004), napr. *Rozkazoval som jeho básne* (z ukr. *rozkazuvaty*⁸ – recitovať, prednášať); *M[ə] spolu cestujem a veľa času prevadzame spolu.* (z ukr. *provodyty* – tráviť čas); *A tiež môže vodiť, keď on má vodičsky preukaz.* (z ukr. *vodyty* – šoférovať/viesť vozidlo).

U študentov dochádza pod vplyvom materinského jazyka (resp. materinských jazykov) aj k častej zámene verb v rámci rovnakej sémantickej mikroparadigmy, ktoré v slovenčine nefungujú ako (úplné) synonymá (napr. *žiť* – *bývať*, *vedieť* – *poznať*): *Pre mňa bývať v dvadsať prvom storočí je veľkou výhodou.*; *Viem V[ə]soke, Nízke Tatr[ə].*

V získanom výskumnom materiáli sa tiež vyskytujú chybné podoby verb, ktoré vznikli na základe príbuznej formy v slovenčine (napr. *vážiť si* – *považovať*, *vymeniť* – *vymenovať*). Aj napriek skutočnosti, že ide o verbá s celkom odlišným významom, zaraďujeme ich do príslušnej kategórie chýb, keďže v slovenčine takéto verbá existujú. Hovoriaci sa však pri ich použití dopustili kolokačnej chyby, napr. ... *jak ja som vam pisal u tom motivačnom liste, že s uctom Maksym S.*⁹, *akože považujem vas.* (vážim si vás); *Nevem, či dá sa to vymeniť* všetky. (Neviem, či sa dajú všetky vymenovať.)

(c) Absencia gramatických morfémy *som*, *si*, *sme*, *ste* v préterite a kondicionáli

Ja to nevedel.; *My vtedy už pochopili.*

⁸ Všetky príklady v ukrajinčine a ruštině uvádzame v tejto štúdii transliterované do latinky. Za konzultácie týkajúce sa ukrajinskej a ruskej gramatiky ďakujeme doc. Mgr. Olhe Madyar, CSc., Mgr. Svitlane Mehela a Mgr. Marekovi Chovancovi, PhD.

⁹ V snahe zachovať anonymitu študentov neuvádzame ich priezviská.

(d) Deformovaná podoba verba

Do danej skupiny zaraďujeme verbá, ktorých deformovaná podoba vznikla nekorektnou konjugáciou. Chyby tohto druhu vznikajú nedostatočným ovládaním jednotlivých konjugáčnych typov. Študenti na základe prítomných tvarov verb odvodzujú tvary infinitívu či prítomného (napr. *bojím sa* → *bojať sa*, *deje sa* → *deť sa*; *stojí* → *stojilo*, *nevie* → *neviela*) alebo, naopak, poznajú infinitívnu podobu verba, ktoré však zaraďujú k nesprávnemu konjugáčnemu typu (napr. *skákať* → *neskáka*; *povedať* → *povedam*): *Začol bojať sa*, že to nadá[f]ka. (Začal som sa báť, že je to nadávka.); ... *ako to sa ma deť*. (... ako sa to má diať); *No 300 eur mi to stojilo*. (Stálo ma to 300 eur.); *Nevieľa to slovo*. (Nevedela som/nepoznala som to slovo.); *Povedali nám, že tam už asi päť roko[v] nikto neskáka* z tej v[ə]šky. (neskáče); *Povedam o medziľudských vzťahoch*. (budem hovoriť/rozprávať).

Táto skupina tiež obsahuje verbá, ktorých deformovaná podoba vznikla vplyvom konjugácie príslušného verba v materinskom jazyku, napr.: *Zabol slovo*.; *Zabul to sloveso*. (zabudol som); *Tra[d']ična rodina je, keď deťa maje aj mamu, aj otca a oni spolu šťastni*.; *Internet daje nam veľa možnosti*.; *Ja mam napríklad stred[ň]u rýchlosť 25 – 28 kilometrov, oni majúť už 30 a viac*.

(e) Absencia prítomných tvarov verba byť

Na Slovensku [d]eväť narodnych parko[f].; Najť[ä]š[e] te synonymumy. (Najť[ä]šie sú tie synonymá).

(f) Nekorektné používanie kategórie čísla

Tento typ chyby sme zaznamenali predovšetkým pri používaní tzv. numeratívneho genitívu (použitie 3. osoby plur. namiesto 3. osoby sing., napr. *Tam rastú veľa rastlín a teče reka*.; *Nie su tam veľa tých cest*.; *V Bratislave veľa ľudí vedia anglicky*.)¹⁰; v konštrukciách so slovesno-menným prísudkom (*Mojou témou je slovenske narodne parky*.; *Moji, moje spolubyvateli je Slovinci*.; *Generácia Ypsilon, to je ľudia, ktorí dajú pozornosť svojej budúcnosti viac ako minulosti*. a pod.) či v spojení s plurálmi tantum (pozri aj bod 4.3 – *Nízke Tatry nachádza strednej časti Slovenska*.; *Košice je take veľké mesto*.; *V[ə]soke Tatry má veľa priepasti*).

(g) Nekorektná negácia

V minulosti oni mohli nemať peňaz vobec.; *Ja chcem mať [n]e veľkú rodinu, pretože chcem byvať na byte*.

K ďalším chybám v používaní verb, ktorých sa dopustilo menej ako 50 % sledovaných študentov, patria nasledujúce štyri typy:

(h) Nekorektná slovesná väzba

Vzniká zväčša negatívnym transferom z materinského jazyka študenta (v našom prípade z ukrajinčiny, ale aj z ruštiny), v ktorom má dané verbum inú pádovú väzbu.¹¹

¹⁰ Problematike používania numeratívneho genitívu v prejavoch maďarských študentov hovoriacich po slovensky sme sa detailnejšie venovali v príspevku s názvom *Slovenčina v Maďarsku. Problémy používania numeratívneho genitívu a gramatickej kategórie menného rodu* (Spáčilová, 2019).

¹¹ „Vzhľadom k tomu, že je pôvodná väzba silnejšie fixovaná, aplikuje ju študent analogicky i v nově nabyvaném jazyce. Často nelze vyloučit ani fakt, že student sice zná správnou pádovou väzbu, ale neumí ji odpovídajícím pádem vyjádřit, tedy nezná dostatečně odpovídající deklinaci, což se může navenek jevit jako neznalost väzby,

V analyzovaných komunikátoch sa nekorektná slovesná väzba objavuje napr. pri používaní záporných tvarov tranzitívnych verb: *Ja neviem takých rodín.* vo význame *Nepoznám také rodiny*. Kým ukrajinské verbum *znaty* (*poznať*) sa spája s akuzatívom (*Ja znaju taki rodyny.*), pri zápornom tvare daného verba (ale aj iných tranzitívnych verb) sa používa väzba s genitívom (*Ja ne znaju takých rodyn.*). Podobne sa v prejavoch študentov uplatňuje tzv. záporový genitív pri používaní verba *nemať* (napr. *Nemala som času.*; *Sme na začatku s Romanom, keď prišli, tak nemali takej úrovne jako teraz prišli naši spolužiaki.*; *My nemame takeho pravidla.*), ktoré sa v slovenčine viaže s akuzatívom. Väzba s genitívom sa pociťuje ako príznaková, expresívnejšia a môže sa využiť v komunikácii zámerne ako prvok archaickosti (pozri napr. Chomová, 2009).

Ako príklad na implementáciu ukrajinskej väzby do slovenčiny možno uviesť aj verbum *rozumieť*, ktoré študenti chybne spájajú s akuzatívom namiesto datívu, napr. *Budete ma rozumieť a ste to pochopíte.*; *Ja rozumiem tvoj názor a rešpektujem jeho.*

Pri používaní prepozície *o* pozorujeme u študentov preferenciu väzby s lokálom, a to bez ohľadu na typ verba, napr. *Bojím sa o svojej budúcnosti.*; *Oni musia sa starať o ňom a [ň]elen o ňom, ale aj o sebe ako občan tej krajiny.* V danom prípade sa dá uvažovať o vplyve ruštiny, v ktorej sa uplatňuje väzba s lokálom (*bespokoitsja o budúštem, zabotišsja o kom*) na rozdiel od väzby s akuzatívom používanej v slovenčine.

(i) Nekorektný aspekt

V analyzovanom výskumnom materiáli nachádzame len malé množstvo chýb spôsobených použitím nekorektného aspektu, napr. *Nemožem predstavovať pre seba, ako to bolo komu[ň]ikovať s rodinou cez [l']ist[a].*; *Počuval, že v Amerike nejaka žena ma manželstvo s psom.*

(j) Redundantné gramatické morfémy *som, si, sme, ste* v prezente a futúre
Všetci sme študujeme históriu na základnej škole...; Budem som šťastny.

(k) Všeobecná 2. osoba sing.

Ide o použitie takého javu, ktorý neodporuje gramatickým pravidlám, ale nezodpovedá sociokultúrnym normám používania slovenčiny. Uplatňovanie všeobecnej 2. osoby sing. v dialógu s komunikantom s vyšším sociálnym statusom (napr. replika študenta adresovaná skúšajúcim – *To bolo m[a]slím že veľmi ťažko, keď [n]evidiš človeka, [n]ečuješ jeho hlasu.*) vnímame ako porušenie zdvorilostného princípu. R. Kotková (2017, s. 63) tento typ chyby zaraďuje medzi tzv. sociolingvistické chyby.

4 Vybrané problémy používania verb

4.1 Absencia gramatických morfémy *som, si, sme, ste* v préterite a kondicionáli

Jednou z najfrekvencovanejších chýb v prejavoch ukrajinských študentov hovoriacich po slovensky je absencia gramatických morfémy v 1. a 2. osobe sing./plur. préterita a kondicionálu, ktorú sme zaznamenali u 25 študentov.¹² Ide o typickú interferenčnú chybu, keďže v ukrajínčine, ako aj v ruštine sa tvorí préteritum a kondicionál bez osobitnej gramatickej morfémy (napr. *ja skazav/skazala/skazalo – ty skazav/skazala/skazalo – vin skazav/vona skazala/vono skazalo – my skazaly – vy skazaly – vony skazaly*), čím sa

ale problém je v takovom prípade mnohým hlbší. U pokročilejších študentů může být příčina špatné vazby stejná jako u rodilých mluvčích, tedy ztráta výpovědní perspektivy, a v důsledku toho užití chybné vazby.“ (Žiláková, 2014, s. 165).

¹² Tento typ chyby je charakteristický aj pre komunikáty ukrajinských študentov osvojujúcich si češtinu ako cudzí jazyk (porov. Šindelářová, 2009, s. 42; Vaščenko – Garbuzová, 2019, s. 187).

východoslovenské jazyky líšia od ostatných slovanských jazykov. „Význam osoby vyplýva zde z užití osobního zájmena“ (Běličová, 1998, s. 83). Personálne pronomen vo funkcii podmetu je vo výpovedi, na rozdiel od slovenčiny, obligatórne.¹³

Prezentujeme niekoľko príkladov z nahrávok, pričom chybný slovesný tvar zvyrazňujeme tučným písmom a elidovaný výraz uvádzame v okrúhlej zátvorke normálnym typom písma:

Moji stari ro[d]ičia žijú na dedine a v lete (som) často žila v nich.

*Ja (som) už **spoznal** nejakého poľského cyk[l']istu, keď (som) tam **bicykloval** po tej trase.*

*Natrafiť na niečo, to keď vidíš niečo take, čo (si) **neplanoval** vidieť.*

*Ukazovali (sme) aj gesty, aj mimiku. My (sme) všetko **využívali**, aby nás pochopili.*

*Chcela b[ə] (som) **navštíviť** Bratislavský hrad.*

V analyzovaných prejavoch sa vyskytujú predovšetkým príklady absencie gramatických morfémy *som* a *sme*, v oveľa menšej miere sme zaznamenali tvary préterita a kondicionálu bez gramatických morfémy *si* a *ste*. Rozsiahlejšia časť získaných komunikátov mala totiž monologický charakter, študenti rozprávali zväčša o sebe, o svojej rodine a priateľoch alebo prezentovali vlastné zážitky, skúsenosti, názory a pod. Opierajúc sa o Mikov systém výrazových kategórií (Miko – Popovič, 1978), môžeme konštatovať, že v prejavoch študentov sa výraznejšie uplatňovala subjektívnosť (aspekt „ja/my“) ako sociatívnosť (aspekt „ty/vy“).¹⁴ Sociatívnosť bola čiastočne prítomná v dialogických častiach, v replikách adresovaných priamo vyučujúcim/skúšajúcim, ďalej pri používaní tzv. všeobecnej 2. osoby sing., ako aj pri imitácii replík iných osôb (takýchto prípadov sa však objavilo minimum). Na exemplifikáciu vyberáme rozsiahlejšiu ukážku z komunikátu študentky rozprávajúcej o vlastnej skúsenosti počas brigádnickej práce v kaviarni. V imitovanej replike zákazníka, ktorá je adresovaná komunikačnému partnerovi (v našom prípade čašníčke/študentke), sledujeme absenciu gramatickej morfémy *ste* (*v[ə] všetkých tu **obehali***). Študentka má však znalosť o potrebe explicitného použitia gramatickej morfémy v 2. osobe plur. préterita, čo sa prejavilo v predchádzajúcej výpovedi (*a už nečo **ste** vybrali?*).

*Keď je veľa ľudí naraz, nemožeš všimnúť, že kto prišiel prvý, kto prišiel potom. (...) Jeden pan prišiel, ja jeho naraz nevšímala a po piatich minútach prišla ku nemu, že dobrý deň, [n]ech sa páči a už **nečo ste** vybrali? A on taký, že preboha, koľko ja tu musím sedieť. Ja už tu čakam. **V[ə] všetkých tu obehali** naraz a ma vobec nechcete všímať. Takže ja to napíšem vam na Facebook, že to hnusna obsluha.*

V priebehu výučby sme študentov pravidelne upozorňovali na daný typ chyby a zdôrazňovali sme potrebu explicitne vyjadrovať gramatické morfémy *som*, *si*, *sme* a *ste* pri tvorbe préterita a kondicionálu v slovenčine. Počas konverzácií sme ich prejav korigovali a zostavovali sme pre nich špeciálne úlohy zamerané na precvičovanie daného gramatického javu, na zautomatizovanie ktorého však chýba študentom dostatočná jazyková prax.¹⁵ Viaceré

¹³ V slovenčine sa personálne pronomen používa pri zdôraznení určitej osoby (napr. *Ja som sa vrátila domov, on zostal v zahraničí*). U ukrajinských študentov pozorujeme (zrejme pod vplyvom materinského jazyka) tendenciu k redundantnému používaniu personálnych pronomín vo funkcii podmetu, napr. *Keď ja som prvykrat vratila domov, to pre mňa už tam bolo tak všetko nepokoje...; ... jak ja som vam pisal u tom motivačnom liste...; Keď prišla na Slovensko, tak ja som začala učiť nový jazyk.*

¹⁴ Subjektívnosť sa prejavuje „frekvenciou prvej zámennej a slovesnej osoby, uplatňovaním hľadiska hovoriaceho pri koncipovaní cieľa komunikácie, jej obsahu, pri hodnotení tohto obsahu a pri utváraní vzťahu hovoriaceho k prijímateľovi prejavu“ (Miko – Popovič, 1978, s. 203). V konkurenčnom vzťahu so subjektívnosťou je sociatívnosť, ktorú chápeme ako „rešpektovanie prítomnosti príjemcu v akte komunikácie. Priamym jazykovým indikátorom sociatívnosti je frekvencovanie druhej zámennej a slovesnej osoby, oslovenie, ako aj tzv. kontaktové častice a výrazy.“ (Miko – Popovič, 1978, s. 201–202).

¹⁵ Za problematickú považujeme skutočnosť, že ukrajinskí študenti aj napriek tomu, že žijú a študujú v slovenskom prostredí, nie sú často v kontakte so živým jazykom, keďže v mimoškolskom prostredí sa

príklady z audionahrávok ukazujú, že absencia gramatických morférov v 1. a 2. osobe sing./plur. préterita a kondicionálu nie je systematická, popri chybách sa objavujú aj správne slovesné tvary, často dokonca v rámci jedného súvetia (pozri nasledujúce príklady). V prípade, že boli študenti zo strany vyučujúcich/skúšajúcich vyzvaní, aby svoju chybnú výpoveď opravili, väčšina z nich bola schopná autokorekcie.

Ked' (som) cestoval po Slovensku, som prespal v hotele.

Ked' (som) bola tu len týž[d]eň, nevedela som slovensky a skúsila som spytať niečo po anglicky.

Ked' (sme) pricestovali na Štrbské pleso, sme rozhodli ísť tiež na Popradské.

Boli (sme) ešte na Popradskom plese a chodili sme do vodopadu.

Absenciu gramatických morférov *som, si, sme* a *ste* v préterite a kondicionáli môžeme podľa R. Kotkovej chápať ako prejav postupného osvojovania si gramatického javu, ktorý sa objavuje predovšetkým v raných fázach učenia sa cudzieho jazyka (tzv. *gradual diffusion model of variability*, t. j. model variability s postupne vzrastajúcou správnosťou). „Chybné struktúry alebo elementy jsou postupně nahrazovány správnými, množství správných struktur postupně roste.“ (Kotková, 2017, s. 31). O. O. Vaščenko a R. Garbuzová vo svojej štúdií o typických chybách ukrajinských študentov hovoriacich po česky, naopak, konštatujú, že ide o dlho pretrvávajúci typ chyby: „Poměrně dlouhou dobu studia, můžeme se s tím setkat dokonce v posledních ročnících, studenti o sobě v minulém čase mluví bez slovesa *jsem*. Např. u věty (studentka mluví o sobě) *Včera celý den pracovala a večer se dívala na televizi*. Je potřeba studenta zastavit a zeptat se *Kdo pracoval?* Většinou to stačí, aby si člověk chybu uvědomil a dál pokračuje už se slovesem *jsem*. Tato situace nám ilustruje, že student materiál zná a orientuje se v něm, ale (...) zakořeněný zvyk to říkat ve svém jazyce sice podobně, ale přece jenom jinak, dlouho v podvědomí převládá.“ (Vaščenko – Garbuzová, 2019, s. 187).

4.2 Redundantné gramatické morfévy *som, si, sme, ste* v prézente a futúre

Kým v préterite dochádza často k eliminácii gramatických morférov *som, si, sme, ste*, v prézente a futúre, naopak, pozorujeme tendenciu k redundantnému používaniu týchto gramatických morférov. Daný jav sme zaznamenali u viac ako tretiny sledovaných študentov (celkovo u 10 študentov). Vyberáme niekoľko príkladov z analyzovaných komunikátov:

Ste mate [t']e tituly.

Bývam som v malom meste, kde nemožem si nájsť veľa možností na rozvoj seba.

Budete ma rozumieť a ste to pochopíte.

Ja som relaxujem, keď počuvam [x]u[d']bu alebo hrám na gitare.

V meste sme mame veľa možnosti a veľa atrak[t']ivit...

Budem som šťastny.

V tejto kapitole sme budeme preberať toto, toto, toto.

V danom prípade nejde, na rozdiel od prechádzajúceho typu chýb (bod 4.1), o vplyv materinského jazyka. Používanie redundantných gramatických morférov *som, si, sme, ste* v prézente a futúre možno na jednej strane interpretovať ako snahu o hyperkorektnosť podľa vzoru préterita, keďže študenti sú v procese výučby často upozorňovaní na potrebu explicitného používania gramatických morférov *som, si, sme, ste* pri tvorbe préteritných tvarov, ktoré potom mechanicky prenášajú aj do iných časov. O podobných chybách u ukrajinských študentov hovoriacich po česky sa zmieňujú aj O. O. Vaščenko a R. Garbuzová (2019, s. 187) – porov. príklady typu *Já jsem pracuji.*; *Ty jsi studuješ.*; *Já jsem budu číst.*

Na druhej strane by sme mohli daný typ chyby vnímať ako transfer z iného cudzieho jazyka (angličtiny, ktorá je pre študentov zapojených do výskumu zväčša prvým osvojovaným

---

zdržiavajú zväčša v kruhu svojich ukrajinských spolužiakov či priateľov a slovenčinu aktívne používajú vo veľmi obmedzenej miere.

cudzím jazykom). Mohlo by ísť o analógiu k anglickému priebehovému prítomnému času, v ktorom sa kombinuje určitý tvar verba *byť* a ing-ové participium (napr. *I am relaxing*), na čo upozorňuje aj R. Kotková, ktorá vo svojom výskumnom materiáli zachytávajúcom písomný prejav neslovanských študentov zaregistrovala podobné typy chýb. Označuje ich ako „nadbytočné použitie prítomného slovesa *být* spolu s tvarom prítomného významového slovesa: *Jeden muž je leží a spí.*“ (Kotková, 2017, s. 87) a zároveň konštatuje, že tieto chyby by mohli byť spôsobené vyučovacím procesom, „protože tvary sloves *být* se studenti učí dříve, mají je dobře zafixované a mohou mít tudíž sklon k jejich nadužívání“ (Kotková, 2017, s. 87).

Môžeme tiež predpokladať, že študenti nevnímajú gramatické morfémy *som, si, sme, ste* ako súčasť slovesných tvarov, ale ako personálne pronomína. Ako sme uviedli vyššie, personálne pronomína vo funkcii podmetu sa v slovenčine často explicitne nevyjadrujú (napr. *Som učiteľka.*), avšak v ukrajinčine je ich prítomnosť (na rozdiel od verba *byť*) obligatórna (*ja je včytel'ka* – *včytel'ka*) (pozri aj bod 4.3).

4.3 Absencia prítomných tvarov verba *byť*

V komunikátoch 24 študentov sme zaznamenali absenciu prítomných tvarov verba *byť*, čo opäť považujeme za charakteristický interferenčný prvok. „K výrazným rozdiľom medzi slovanskými jazykmi patrí tvorba prítomných tvarov slovesa *být*. Na pozadí ostatných slovanských jazykov se východoslovanské jazyky vyznačujú ztrátou ohebnosti tohoto slovesa: jako tvar schopný vystupovat s významem kterékoli osoby a čísla se uplatňuje tvar 3. os. sing. (...) (ukrajinské *je*, ruské *jest'* – dopln. S. S.). Ztráta ohebnosti slovesa *být* v prítomné ve východoslovanských jazycích jde ruku v ruce s analytickým vyjadřováním osoby pomocí osobních zájmen a s celkovým omezením užitím prítomných tvarov tohoto slovesa, projevujícím se v širokém zastoupení bezesponových konstrukcí.“ (Běličová, 1998, s. 80–81). V ukrajinčine sa teda verbum *byť* (*buty*) v prítomné môže, ale nemusí explicitne vyjadriť, napr. *ja je včytel'ka*, ale aj *ja – včytel'ka* (v grafickej podobe sa v týchto prípadoch často používa pomlčka).

V ústnych prejavoch ukrajinských študentov hovoriacich po slovensky absentovalo verbum *byť* najmä v 3. osobe sing., príp. plur. Viaceré formulácie sú dôkazom doslovného prekladu a prenášania morfosyntaktických pravidiel fungujúcich v ukrajinčine do slovenčiny, napr. *To nenormálne, ak mi[ň]imálna pla[d']ba za pracu taka nízka. (Ce nenormal'no, jak minimal'na oplata za robotu – taka nyzka.); Tu všetci taki spokojni, všetci idu spat' už o des[ja]tej. (Tut vsi taki zadovoleni, vsi jduť spaty vže o desjatiť.).* Ponúkame niekoľko ďalších príkladov zo získaného korpusu chýb, pričom elidované verbum *byť* označujeme značkou **xxx** a v prípade potreby uvádzame v zátvorke aj korektnú podobu viet v slovenčine:

To xxx niečo vobec iné. (To je niečo úplne iné.)

A to xxx všetko, čo pamätám.

Symbol Ta[t']er xxx [t']ež ten kamzík tatranský.

Na starom internate xxx už tak veľa Ukrajinco[v].

Myslím si, že spravodlivý človek xxx ten, ktorý môže správne posúdiť nejakú situáciu.

Najť[a]š je xxx te synonymumy. (Najť ažšie sú tie synonymy.)

Tra[d']ična rodina je, keď deťa máje aj mamu, aj otca a oni xxx spolu šťastni.

V prejavoch študentov dominovala ikonickosť (t. j. referovanie o niečom/niekom), ktorá sa manifestuje „orientáciou vyjadrenia na plán tretej zámennej a slovesnej osoby“ (Miko – Popovič, 1978, s. 175), preto uvádzame najmä príklady na absenciu prítomného tvaru verba *byť* v 3. osobe sing./plur. Objavili sa však aj prípady absencie prítomného tvaru verba *byť* v 1. osobe sing., napr.:

Dozvedeli, že ja xxx Ukrajinec len potom, keď som povedal.

Ste prišli tu sama, ste rozhodla o tom, načo teraz mi budete hovoriť, že ja xxx nekva[l']itný [l']ekár? (imitácia repliky lekára)

Na druhej strane sa v analyzovanom výskumnom materiáli vyskytli formulácie, v ktorých študenti explicitne vyjadrili verbum *byť*, pričom namiesto korektného príznačného tvaru v 1. osobe sing. (*som*) použili v ukrajinčine univerzálne fungujúci slovesný tvar *je*:

V [ť]ip-tope ja je ako čašník, ale ja [ň]emožem objednať.

Ja je taka veľmi cit[ľ]iva.

Podobná situácia nastáva aj v 3. osobe plur. prezenta, keď študenti namiesto slovesného tvaru *sú* preferujú (zrejme opäť pod vplyvom materinského jazyka) formu *je*, ktorá sa v ukrajinčine používa vo všetkých gramatických osobách:

O[ň]i (iPhony – dopln. S. S.) je take populárni.

Mojou témou je slovenske narodne parky.

[ť]ie pravidla aj pre ňoho, preňho je veľmi d[vo]ležite.

Moji, moje spolubyvajúci je Slovenky.

Napriek univerzálne fungujúcemu tvaru *je*, pod vplyvom ktorého zrejme vznikli aj uvedené chyby, sa však v ukrajinčine preferujú bezsponové konštrukcie.

4.4 Nekorektná negácia

Medzi chyby objavujúce sa u viac ako polovice sledovaných študentov (spolu u 15 študentov) patrí aj tvorenie nekorektnej negácie.

V ukrajinčine sa negácia vyjadruje nasledujúcimi spôsobmi (porov. *Ukrajčina. Konverzácia so slovníkom a gramatikou*, 2010, s. 304):

(1) spojením partikuly *ne* a verba, pričom partikula *ne* sa graficky oddeľuje od verba a objekt je v genitíve (napr. *Ja ne distaju žodnych lystiv. – Nedostávam žiadne listy.*),

(2) spojením partikuly *ne* s menným prísudkom (napr. *Batko ne včytel'. – Otec nie je učiteľ.*),

(3) prostredníctvom ustálenej slovesnej formy *nema/nemaje* (*nebyť, neexistovať, nemať*) viažucej sa s genitívom (ide o tzv. záporový genitív, napr. *Kvytkiv nema. – Lístky nie sú.*),

(4) prostredníctvom partikuly *ni* zosilňujúcej zápor (napr. *V kontrolnij roboti ne bulo ni odnoji pomyly. – V písomke nebola ani jedna chyba.*).

V ukrajinčine sa oproti slovenčine zároveň oveľa častejšie využíva tzv. členský (čiastočný) zápor, v ktorom je záporná iba časť výpovede.¹⁶ „Spočívá v postavení zápornej partikule pred iným členom, než je predikát alebo jeho slovesná složka.“ (Běličová, 1995, s. 29). Ide teda o negáciu ktoréhokoľvek vetného člena s výnimkou predikátu, pričom pozícia ukrajinskej partikuly *ne* je pred členom, ktorý má popierať. Nasledujúce príklady možno do slovenčiny preložiť tzv. vetným záporom, prostredníctvom ktorého sa neguje prísudok a výpoveď je v takom prípade záporná v celom rozsahu (napr. *Ne vsi pryjšly. – Neprišli všetci.*¹⁷; *Ce ne moja dytna. – To nie je moje dieťa.*; *Ja čytala ne knyžku, a hazetu. – Nečítala som knihu, ale noviny.*) (porov. *Gramatika súčasnej ukrajinštiny s praktickými príklady*, 2018).

V nasledujúcej časti textu ponúkame príklady z korpusu chýb, v ktorých ukrajinskí študenti uplatňujú členský zápor pôsobiaci v slovenčine príznakovo. Vplyvom materinského jazyka využívajú na vyjadrenie negácie partikulu *[ň]e* stojacu pred iným vetným členom ako prísudkom.

To býva strašne [ň]e často. (To nebýva veľmi často.)

Poznam [ň]e tak veľa ľudí, ktorí majú radi jedlo tak, ako mám jeho ja.

Nejaki ľudia žijú razom spolu, ale môže b[ə]ť nejaka probléma a oni rozchodiť sa, žijú [ň]e spolu.

Aj v Kyjeve mal na univerzite taky problem, už tak [ň]e rychle pišem.

¹⁶ Členský zápor je príznačný pre východoslovanské jazyky a poľštinu, kým pre slovenčinu, češtinu a lužickú srbčinu je charakteristický skôr vetný zápor (Běličová, 1995, s. 31).

¹⁷ Aj v slovenčine sa pri vyjadrení dôrazu môže uplatniť štylisticky príznakové postavenie partikuly *nie* – *Nie všetci prišli.*

Vy mu musíte rozumeť, že on [ň]e ideá[l']ny.

Zaznamenali sme tiež prípady, keď študenti uplatňujú vetný zápor, avšak v rámci zloženého slovesného prísudku nekorektne spájajú prefix *ne-* s infinitívom plnovýznamového verba, napr.:

Keď má [d']iplomat pas, [d']iploma[t']ický pas, to on môže napríklad neísť cez colnu kontrolu a môže svoju batožinu nikomu neukazovať, môže ísť prasto. (korektne: nemusí ísť, nemusí ukazovať);

On môže nedodržiavať práva. (korektne: Nemusí dodržiavať pravidlá.)¹⁸.

Je zaujímavé, že v uvedených formuláciách je použité modálne verbum *môcť* aj napriek tomu, že v ukrajinčine sa uplatňuje verbum „*nemusieť*“ tak ako v slovenčine (napr. *Koly u ňoho je dyplomatyčnyj pasport, to vin ne musyt' prochodity mytnyj kontrol'.*). Na druhej strane sú však v ukrajinčine bežné spojenia typu *môcť* + verbum v negácii (*može ne pokazuvaty, môže ne jty, môže ne dotrymuvatysja*), vplyvom ktorých mohli vzniknúť aj chybné spojenia uvedené vyššie.

Ďalším spôsobom chybného tvorenia negácie je využívanie príznakového záporového genitívu prostredníctvom prevzatej slovesnej formy *nema* (napr. *Nema ani¹⁹ slova na vyjadrenie toho.* – Nie je/neexistuje slovo, ktorým by sa to dalo vyjadriť.; *Tam nema vody.* – Tam nie je voda.).

5 Záver

Záujem ukrajinských študentov o štúdium na slovenských univerzitách (v našom prípade na Prešovskej univerzite v Prešove) každým rokom rastie, na čo je potrebné reagovať zostavením primeraných učebných materiálov. Na trhu existuje viacero moderných učebníc slovenčiny pre zahraničných študentov, osobitne pre študentov s materinským jazykom ukrajinským (pozri Pachomovová – Džoganík, 2018), avšak učebné materiály či poznámky týkajúce sa charakteristických chýb v ústnom/písomnom prejave Ukrajincov hovoriacich po slovensky absentujú. Nazdávame sa, že príručka obsahujúca zoznam najfrekvencovanejších chýb s pripojením korektných foriem používaných v spisovnej slovenčine spolu s náležitým výkladom by bola užitočnou pomôckou nielen pre ukrajinských študentov osvojujúcich si slovenčinu ako cudzí jazyk, ale aj pre učiteľov/lektorov slovenčiny bez znalosti ukrajinského (či ruského) jazyka.²⁰

K úspešnému osvojeniu si slovenčiny zahraničnými študentmi výrazne prispieva, ak učiteľ/lektor disponuje znalosťami o typologickej charakteristike materinského jazyka študentov, o jeho jazykovom systéme, o zhodách a odlišnostiach východiskového a cieľového jazyka (porov. Vaščenko – Garbuzová, 2019, s. 189). Genetická príbuznosť jazykov a blízkosť kultúr na jednej strane urýchľujú proces osvojovania si cudzieho jazyka, na druhej strane môžu pôsobiť kontraproduktívne. Negatívnej interferencii spôsobujúcej chyby v produkcii cieľového jazyka sme sa venovali v tejto štúdii, v ktorej sme sústredili pozornosť na vymedzenie najfrekvencovanejších chýb v používaní verb v ústnych prejavoch ukrajinských študentov hovoriacich po slovensky.

Produkcia chýb je prirodzenou súčasťou osvojovania si cudzieho jazyka. Na základe zostavenia korpusu chýb z ústnych/písomných prejavov študentov a ich následnej analýzy možno odhaliť problémové javy v procese učenia sa a prispieť tak k zlepšeniu metodiky výučby, čo je základným cieľom nášho výskumu, ako aj práce učiteľa/lektora slovenčiny ako cudzieho jazyka.

¹⁸ V slovenčine by sme za akceptovateľnú mohli považovať aj štylisticky príznakovú formuláciu typu *On môže nedodržiavať pravidlá.* v zmysle *je mu dovolené*.

¹⁹ Partikula *ani* je pravdepodobne doslovným prekladom ukrajinskej partikuly *ni* s významom *žiadny, nijaký*, ktorou sa zosilňuje negácia.

²⁰ Inšpiratívna je pre nás napr. príručka *Nejčastější chyby v angličtině a jak se jich zbavit* od L. Poslušnej (2009).

Literatúra:

- Autorský kolektív pracovníkov Lingea, s. r. o. (2010): *Ukrajčina. Konverzácia so slovníkom a gramatikou*. Bratislava: Lingea, s. r. o.
- Autorský kolektív pracovníkov Lingea, s. r. o. (2018): *Gramatika súčasnej ukrajinštiny s praktickými príkladmi*. Brno: Lingea, s. r. o.
- BĚLIČOVÁ, H. (1995): Negace ve slovanských jazycích. In: J. Hasil (ed.): *Přednášky z XXXIV. a XXXV. běhu LŠSS*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Letní škola slovanských studií, s. 27–37.
- BĚLIČOVÁ, H. (1998): *Nástin porovnávací morfologie spisovných jazyků slovanských*. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy.
- ČIŽMÁROVÁ, M. – JAŠKOVÁ, A. (2013): *Ukrajinsko-slovenská homonymia. Slovník ukrajinsko-slovenských medzijazykových homonym*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- CORDER, S. P. (1986): *Error analysis and Interlanguage*. Oxford: Oxford University Press.
- CHOMOVÁ, A. (2009): Charakteristika vyjadrenia posesívnosti v slovenčine na pozadí jej protikladných vlastností. In: L. Gianitsová-Ološtiaková – M. Ivanová – M. Ološtiak (eds.): *Varia XVIII*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, s. 234–254.
- KOTKOVÁ, R. (2017): *Čeština nerodilých mluvčích s mateřským jazykem neslovanským*. Praha: Karolinum.
- KRÁLIK, A. (1997): *Slovenské sloveso a jeho používanie*. Budapešť: Vydavateľstvo Etnikum.
- MIKO, F. – POPOVIČ, A. (1978): *Tvorba a recepcia*. Bratislava: Tatran.
- MOŠAŤOVÁ, M. (2018): Jazykové chyby v slovenčine ako cudzom jazyku v pripravovanom akvizičnom korpuse. In: J. Pekarovičová – M. Vojtech (eds.): *Studia Academica Slovaca 47*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, s. 344–350.
- MOŠAŤOVÁ, M. (2019): Anotovanie chýb v korpuse písaných textov študentov učiacich sa slovenčinu ako cudzí jazyk. In: J. Pekarovičová – M. Vojtech (eds.): *Studia Academica Slovaca 48*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, s. 322–338.
- PACHOMOVOVÁ, S. – DŽOGANÍK, J. (2018): *Slovenský jazyk. Učebnica pre študentov vysokých škôl./Slovacka mova. Pidručnyk dla studentiv vyščych navčal'nych zakladiv*. Užhorod: Vydavateľstvo Olexandry Harkušovej.
- PEKAROVIČOVÁ, J. (2004): *Slovenčina ako cudzí jazyk – predmet aplikovanej lingvistiky*. Bratislava: Stimul.
- PEROVSKÁ, V. (2019): Problémy pri osvojovaní si slovenčiny ako cudzieho jazyka u ukrajinských študentov. Vybrané javy na zvukovej rovine. In: *Jazyk a kultúra*, 10/39–40.
- POSLUŠNÁ, L. (2009): *Nejčastější chyby v angličtině a jak se jich zbavit*. Brno: Computer Press, a. s.
- SPÁČILOVÁ, S. (2019): Slovenčina v Maďarsku. Problémy používania numeratívneho genitívu a gramatickej kategórie menného rodu. In: É. Császári – M. Imrichová (eds.): *Király Péter 100. Tanulmánykötet. Király Péter Tiszteletére I*. Budapest: ELTE BTK, Szlav Filológiai Tanszék, s. 274–282.
- ŠINDELÁŘOVÁ, J. (2009): Čeština z pohledu žáků-cizinců východoslovanského původu. In: I. Liptáková – K. Vužňáková – R. Rusňák (eds.): *Slovo o slove 15*. Prešov: Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Katedra komunikačnej a literárnej výchovy, s. 36–48.

VAŠČENKO, O. O. – GARBUZOVÁ, R. (2019): Typické chyby ukrajinských studentů ve studiu češtiny: problémy interference. In: *Visnyk KNLU. Serija Filologija*, 22/1, s. 182–189.

ŽILÁKOVÁ, R. (2014): Možnosti aplikace valenční syntaxe při interpretaci a korekci chyb ve slovesných vazbách ve výuce češtiny jako cizího jazyka (na příkladu ruskojazyčných studentů). In: J. Houžvička (ed.): *Práce s chybou ve výuce cizích jazyků (včetně češtiny pro cizince)*. Praha: Univerzita Karlova, Ústav jazykové a odborné přípravy, s. 165–171.

Summary

On selected problems of using verbs in spoken language of Ukrainian students speaking Slovak

The objective of the paper is to present some frequent errors that occur in oral discourse of Ukrainian students acquiring Slovak as a foreign language in Slovak environment. Detailed attention is paid to the problem of using verbs. The material basis is almost 13 hours of audio recordings capturing oral discourse of 26 students. This was a part of the final assessment in a course called Training with a lecturer, after two semesters of learning Slovak as a foreign language. Error analysis may significantly contribute to the improvement of teaching methodology, and can form a starting point in the creation of a Slovak textbook for Ukrainian students.